

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks
twaalfde
nr. 2

tijdschrift
jaargang
juni 1993

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN

GENT

driemaandelijks
twaalfde
nr. 2

tijdschrift
jaargang
juni 1993

ISSN

0777 - 8821

Inhoud

Paling in 't groen. Maar welk groen ?	2-12
Droogboeket (deel 2)	13-16
De Bloemenroute	17-18
Uitstap naar Knokke (de Vlindertuin en het Zwin)	19-20
Uitstap naar Leuven (Kruidtuin en Arenbergpark)	21-22
Nieuws van / voor onze vereniging	23
Agenda	24-26
Lenteruildag 1993	27-31
Bremrapen	32-38
Blikvangers	39-46
Lezersforum	47
Colofon	48

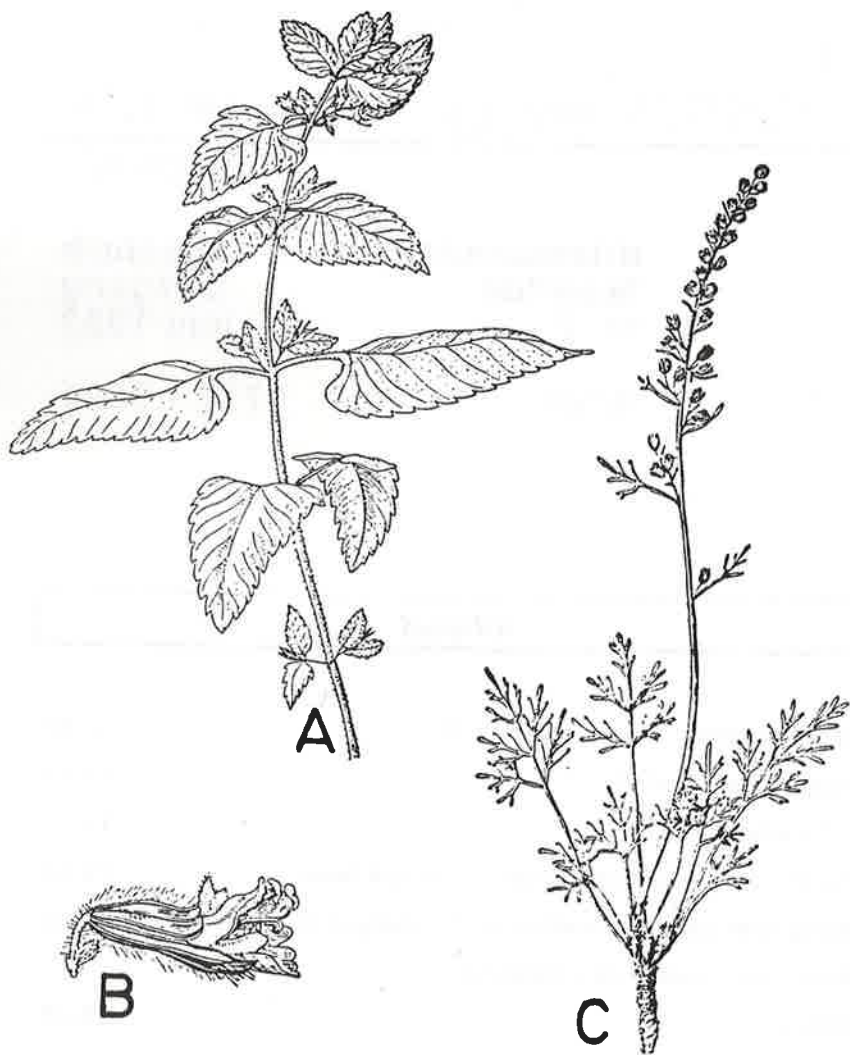

Fig. 1. Citroenmelisse (*Melissa officinalis*) en Wilde Averuit (*Artemisia campestris*).

A : habitus van Citroenmelisse. B : bloem van id., zijzicht.
 C : habitus van Wilde Averuit. (Gleason H.A., 1963, The new Britton & Brown illustrated flora of the northeastern United States and adjacent Canada).

Paling in 't groen. Maar welk groen ?

Jef VANDENBULCKE
Ottergemsesteenweg 436, 9000 Gent

De boekhandels worden overspoeld met nieuwe boeken, zodat er nog moeilijk overzicht te krijgen is. Een belangrijk deel daarvan zijn de "kookboeken" en al wat rond de gastronomie draait. Een mode trend.

Wanneer die boeken kruiden vermelden, rijst soms de vraag welk kruid er met de gebruikte benaming bedoeld is.

Zo komt in de opsomming van de ingrediënten, nodig voor de bereiding van "Paling in 't groen", een reeks kruiden voor, met als voornaamste het zogenoemde "citroenkruid".

Welke plant wordt er met "citroenkruid" bedoeld ?

Het is bekend dat er in het gewoon taalgebruik al eens meer verwarring heerst in de benaming van planten. Als de zogenaamde "geranium" in werkelijkheid een *Pelargonium* is, en als de "acacia" in feite een *Robinia* is, zou dat "citroenkruid" dan soms geen "citroenmelisse" zijn ?

En inderdaad, kookboeken en kruidenboeken met meer aandacht voor de planten, vermelden als hoofdbestanddeel van het te gebruiken kruidenmandje, een handvol "citroenmelisse".

Reden te over om die twee verschillende soorten hierna eens, elk afzonderlijk, van nader te bekijken.

Kort samengevat :

Citroenmelisse	= <i>Melissa officinalis</i>
Citroenkruid	= <i>Artemisia abrotanum</i>

Citroenmelisse

(*Melissa officinalis*) (Lipbloemigen, Lamiaceae)

Herinneren we even aan de kenmerken van de Lipbloemigen : de stengel is vierkantig; de bladeren meestal enkelvoudig, kruisgewijs tegenoverstaand; de bloemen met kelk en kroon, en deze laatste gewoonlijk 2-lippig. Ze zijn heel vaak aromatisch. Vandaar dat die familie opmerkelijk veel en zeer gewaardeerde vertegenwoordigers heeft bij de aromatische kruiden, gebruikt bij spijs en drank.

Familieleden naast citroenmelisse zijn : tijm, salie, bonenkruid, oregano, marjolein, rozemarijn, bazielkruid, munt, hyssop, enz.

Citroenmelisse is een kruidachtige vaste plant, goed winterhard, dicht en opstaand tot 60 cm, met behaarde, naar citroen geurende ovale aromatische bladeren tot 8 cm lang, diep geaderd. Kleine bloemen wit tot lila, in bebladerde kransen bloeiend van juli tot september. Ze zaait zichzelf uit en verdraagt de schaduw. Is verwilderd in onze streken en herkomstig uit Zuid-Europa. Wordt gebruikt in de keuken en als medicinaal kruid.

Aldus de beknopte opgave van de kenmerken, die zowat gelijkend is in vele bloemen- en plantengidsen of tuinplantenlexicons. Als er ruim plaats voor geboden wordt, zoals hier, valt er heel wat meer over te vertellen en kan de plant voor je ogen tot leven komen in je verbeelding.

Met "vaste plant" is bedoeld dat het een "doorlevende", een "overblijvende", "goed winterharde" plant is. In de winter vallen de bladeren af en blijven de droge stengels staan, versierd met de gedroogde bruine kransen, waar eens de bloemetjes stonden. Erg decoratief voor een fijn droogruikertje.

Heel vroeg in het jaar, al in januari-februari, en zeker als het zacht winterweer is, schieten er opnieuw levend-frisse groene blaadjes boven de aarde uit, die ruimte nodig hebben om de nieuwe stengels te laten opgroeien. Daarom wordt het dan tijd, zodra het wat milder weer is, om al die oude gedroogde stengels tot tegen de grond te verwijderen. Het is een plant die graag breed

opengroeit, best veel ruimte krijgt, verwildert, geen bijzondere eisen stelt aan de grond, schaduw verdraagt, maar toch zeer dankbaar is voor een zonnige plaats. Hoewel de handboeken spreken van een hoogte van 60 cm, of van 50 tot 90 cm, leert de ervaring in eigen tuin, vooral als de plaats wat schaars toegemeten is tussen andere struiken, dat de stengels tot ver boven de meter kunnen opgroeien. Het vermeerderen (en verdunnen) geschiedt door te scheuren, hoewel het ook door uitzaaien kan.

De herkomst van de plant wordt gesitueerd in het oostelijk Middellandse-Zeegebied, de Kaukasus, Perzië, West-Siberië. Ze is dermate verspreid en ingeburgerd dat men ze over heel Europa aantreft, van laagland tot heuvelland op beschutte plaatsen, in wijngaarden tot in de lagere Alpenweiden toe. Ze werd al vroeg in veel middeleeuwe kloostertuinen (kruidentuinen) gekweekt.

Als vergelijking met andere planten nuttig kan zijn, dan valt te vermelden dat de bladen lijken op het dovenetelblad, alhoewel helderder en frisgroener van kleur, en dat de kleine bloemetjes gelijken op tijmbloempjes.

Het is een onopvallende plant, die wel geen aanspraak maakt op de titel van "sierplant", maar wel heerlijk staat in de tuin, dank zij de frisgroene kleur van de blaadjes, de aangename citroengeur, vooral als een blaadje tussen duim en wijsvinger gewreven wordt, de vele mogelijkheden voor het gebruik in de keuken, of als versiering op schotels en nagerechten.

In de periode van bloei (juni-juli tot augustus-september) staan er in de oksels van de bladeren dichte kransen kleine wit- tot lilakleurige lipbloempjes, waar de bijen dol op zijn. Het is dan ook niet te verwonderen dat je ze soms "bijenkruid" kunt horen genoemd worden. Ze werd inderdaad gekweekt om bijen te lokken voor de bestuiving van boomgaarden, zegt "Van Dale".

Deze aromatische plant bevat vele werkzame stoffen : de verse plant bevat ongeveer 0,1 % vluchtige etherische olie, met als hoofdbestanddelen : geraniol, linalol, citronellal en citral. De gedroogde planten bevatten ongeveer 5 % looistoffen.

De farmacie gebruikt de bladeren ("Folium melissae") en het gehele kruid ("Herba melissae"). Daartoe worden ze kort vóór de bloei, bij droog weer verzameld en gedroogd. Die hebben dan een citroengeur en een aangename kruidige smaak. Ze trekken sterk water aan (ze zijn "hygroscopisch").

In de geneeskundige werking zijn tegenstrijdige gegevens te vinden : kalmerende, zenuwsterkende en opwekkende werking; krampkerend voor krampen als gevolg van nerveuze stoornissen of gemoedsaandoeningen. Er worden theeën van opgeschonken of alcoholische aftreksels van gebrouwen in mengsels met andere kruiden voor inwendig gebruik, ter bestrijding van onrust, slapeloosheid, overprikkeling, spijsverteringsstoornissen, hartkloppingen. Uitwendige toepassingen zijn er als badtoevoeging en als wrijfmiddel tegen reuma.

Ook bij de bereiding van likeuren wordt ze onder de aangewende kruiden aangetroffen, hetzij vers, hetzij gedroogd. Verder voor het kruiden van thee en wijn of om pit te geven aan appelgelei en salades.

De toepassingen in spijs en drank zijn veelvuldig. Heerlijke bereidingen met citroenmelisse-blaadjes zijn o.a. : melissethee, de Franse opkikkertjes "Eau de Mélisse" en "Eau de Carmes". Verse blaadjes worden toegevoegd aan fruitcocktails, niet-alkoholische dranken, punch, en is bij alle visbereidingen op zijn plaats.

Alleen de blaadjes worden gebruikt, en zo vers mogelijk voor het aromatiseren van soepen (zonder mee te koken !), salades, stoofschotels; door de blaadjes fijn gehakt over de schotels te spreiden geeft men er een sterke geur en smaak aan. Ook als versiering kunnen de blaadjes er in hun geheel op geschikt worden.

Werkelijk een heel palmares voor een "onopvallende plant". En vergeten we vooral het gebruik ervan niet bij de "paling in 't groen" ! Dan noemt het "palingkruid".

Alvorens over te stappen naar de andere soort, het citroenkruid, eerst even aanstippen dat er absoluut geen familieband is tussen beide planten. Immers de Citroenmelisse hoort thuis bij de Lipbloemigen (Lamiaceae) en het Citroenkruid (*Artemisia abrotanum*) behoort tot de Komposieten (Asteraceae), de grootste en meest variable familie van de bloeiende planten, zeer talrijk vertegenwoordigd in onze streken, maar wel zeer schaars aan "keukenkruiden". Dichte verwanten van het citroenkruid zijn : Absint (*Artemisia absinthium*), Dragon (*Artemisia dracunculus*) en Bijvoet (*Artemisia vulgaris*).

Citroenkruid

(*Artemisia abrotanum*) (Komposieten, Asteraceae).

Alhoewel de plant "kruid" genoemd wordt, is het veeleer een heestertje dat een hoogte van 50 cm tot 1 m haalt en breed uitgroeit tot een breedte van ruim 1,50 m. Ze wordt vooral in Zuid-Europa geteeld, en kan bij ons ook gevonden worden. Ze is nochtans afkomstig uit Oost-Europa en Siberië. Het heel fijn blad is dubbel tot driedubbel geveerd. De bloei, van juli tot september bestaat uit dofgele bolvormige hoofdjes in lange trossen en trekt de bijen aan.

Niet de bloem, maar het "blad", dat fijn groen, wordt soms gebruikt in de keuken, hoewel zeer weinig, en dan nog in heel kleine hoeveelheid. Immers, op zonnige warme dagen kan het heestertje een aangenaam frisse citroengeur verspreiden, maar opgelet in het gebruik, want de smaak kan uitermate bitter zijn. Daardoor kunnen de jonge scheutjes aangewend worden voor het aromatiseren van bier, gebak en snoepgoed in nauwkeurig gedoseerde hoeveelheid. Ook de parfumindustrie maakt er gebruik van.

Het vermeerderen van dat heestertje geschiedt ook weeral door scheuren, doch kan ook gedaan worden door het afnemen van half-verhoude 10 cm lange augustusstekken met een hielkje.

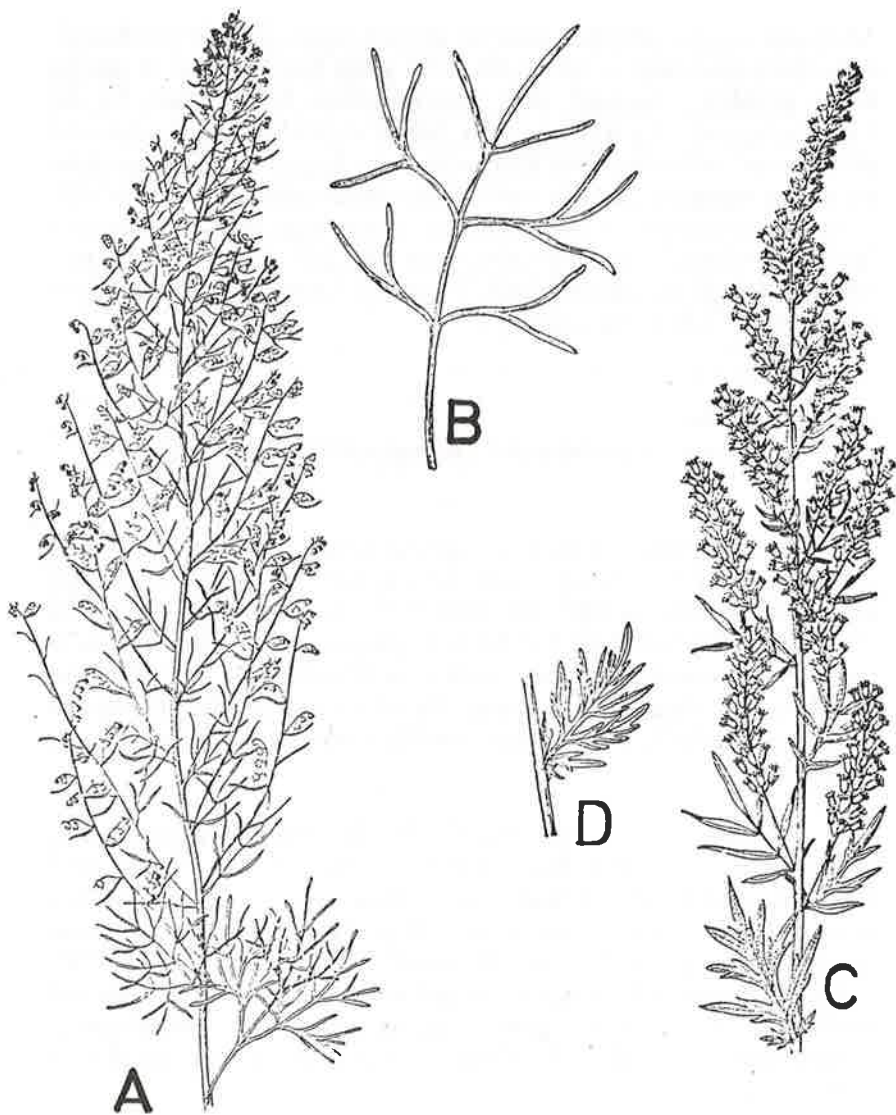

Fig. 2. Citroenkruid (*Artemisia abrotanum*) en Biivoet (*Artemisia vulgaris*).

A : habitus van Citroenkruid. B : blad van id. C : habitus van Biivoet. D : blad van id. (Gleason H.A., 1963, The new Britton & Brown illustrated flora of the northeastern United States and adjacent Canada).

Als we terugblikken in de geschiedenis van de plantkunde, vinden we een uitgebreide beschrijving van beide soorten bij Rembert DODOENS (°1517 te Mechelen +1585 Leiden) in zijn beroemd "Cruydt Boek", waarbij hij naar de oude Grieken en Latijnen verwijst, die aan de oorsprong van de naamgeving liggen, en er toen reeds beschrijving en gebruik van gaven. Zijn oud-nederlandse taal is zo sappig en kleurrijk, dat het de moeite loont enkele regels van zijn tekst hier letterlijk over te drukken.

Gedaente. De Melisse soude met heure viercantighe stelen ende met heur breede swartachtige (?) bladeren met de ballote oft swerte malruevie eenige gelijckenisse schijnen te hebben en waer sij niet min ruych oft haprich dan de swerte malruevie is; oock schiet sij somtijts hooger op ende is lieffelick van reuck, want heur bladeren en zijn soo rouw niet ende zijn wat lanckworpigher / van reucke den citroen appel gelijckende; Rontomme de stelen wassen daer oock sommige huyskens oft knopkens, kransghewijse oft worvelsghewijse staende uut de welcke wittachtighe bloemkens spruyten.

Het saet is cleyn, swartachtich. De wortel is van veel veeselingen gemaect.

Plaetse. De melisse wort veel in de hoven gesaeyt. Dan men siet se somwijlen in bosschen, op bergen en andere ongebouwede plaetse van selfs voortcomen ...

Tijt. Melisse bloeydt in Braeckmaendt, Hoymaent ende Oogstmaent. Als 't nae den Winter begint te gaen, verslenschen de bladers heel, maer de wortel blijft over : uit de welcke in't beginsel van de Lente nieuwe bladers ende stelen comen gesproten.

Naemen. Melisse is van crachten verwermente en verdroogende in den tweeden graed ...

Cracht ende Werking... dat de Melisse het hert verheucht ende de leuenhoudende geesten versterct ...

Ander gebruyck. Als men de Melisse bij de biekorven leyt, oft deselve met het sap van Melisse besprinckelt oft begiet, dan blijven de bien bijeen, ende de vreemde bien comen daer met menichte bij. Daerom indien men begeericht is dat de bien heur woonplaetse niet haestelijck en vergeten, soo sal men de Melisse ontrent de biekorven met menichte saeyen of planten, als wij boven verhaelt hebben.

Over het citroenkruid schrijft hij nog veel breedvoeriger. Hij noemt het "Averoone" en kent drie soorten (die ook worden afgebeeld):

Averoone ... is twederley van geslacht, te weten wijfken ende manneken : de welcke metten naem van Groote ende Cleyne Averoone over al bekendt zijn. Maar behalven deze twee isser noch een derde geslacht, het welcke noch cleynder ende liefelijcker van reucke is dan de twee andere ... "de welriekende cleyne averoone".

Een eeuw later, verschijnt "Den Nerlandschen Herbarius" van Stephaan BLANKAART (°1650 +1704), geneesheer te Amsterdam, als aanvulling op zijn boek over de werking van de geneesmiddelen in het menselijk lichaam, waarin hij niet uitgebreid op de kruiden had kunnen ingaan.

In die "Den Nederlandschen Herbarius" is het hoofdstuk 3 gewijd aan "Abrotonum, Averoone en Averuit genaamt", met volgende beschrijving :

Daar zijn verscheide soorten van Averoone ofte Averuit, als Groote, ofte manneken; Kleine ofte wyfken, en Kleine die wel riekend is. Deze dry syn soorten van Heesters. De Groote wast dikmaals een mans hoogte, zynde de stam dikmaals dikker dan de middelste vinger : hebbende veele dunne takjes met fyne gesnedene blaadjes, sterk en aangenaam van reuck, witagtig groen ofte asch-koleurig, dese vallen tegen den winter af, en schieten tegens de somer wederom uit. Van 't midden der takjes tot boven toe heeft het kleine draadagtige geele knopjes ofte bloemtjes, welke daar na haar saad-knopjes voortbrengen; de wortel bestaat uit veele veseltjes.

De tweede, zynde de kleine ofte wyfken, wast zoo hoog niet, hebbende mede houtagtige dunnen stammetjes, die uit de grond naa om hoog uitschieten : hier uit wassen de blaadjes dog fynder gesnippelt, langer, groender van koleur en sterker van reuk dan de groote, brengt alhier selden bloemtjes of knopjes voort. De wortel is veselagtig, die sig langs d' aarde verre uit verbreid, uit welke weder nieuwe scheutjes voortkomen.

De derde, synde de tweede kleine, is nog wat kleinder en lager op de grond : de blaadjes syn van onderen tot boven toe heel fyn gesnippelt; schraal groen ofte niet gansch sterk groen, hebbende een liefelyke en aangename reuk; van 't midden syner houtagtige takjes tot de top toe, komen seer veel kleine, geele blinkende en knopagtige bloemtjes, die daar na seer veel zaads geven. De wortel is mede veselagtig.

Dese gewassen werden alhier meest in de kruidtuinen gevonden in een opene wel ter sonne staande plaats. Sy werden van saad geteelt, maar rasser van de jonge takjes die men in het voor en najaar in de aarde steekt; ook geven de wortelen wederom nieuwe scheuten, soo dat sy haar selven genoegsaam voortplanten. Sy groeyen bequameelyk in goed sand en tweejarige paarde-mest. Sy bloeyen gemeenlyk in Oogst-maand en Herfst-maand, waarna het zaad ryp komt te werden. Daar syn nog verscheide andere vreemde soorten, maar ons oogmerk is niet die te beschrijven, maar alleenlyk, welke hier te lande wassen en haar gebruik hebben ...

Dese beschreven dry soorten syn, om dat sy sterk rieken, verwarmende, en fyn van deelen.

Geneesmiddelen gemaakt van de bloemen, saad en blaadjes dient in veele gelegentheden van de borst en maag; dryft de stonde vloed, doet wel wateren, verdryft de krampen en trekkingen, verdunt de verkoude en slymige vogten. Dood de wormen en jaagt de koorsen weg. Dryft de vrugt en nageboorte af, alsmede de opgeschorte kraam-vloed. Hier van kan men kooksels maken, conserven, tincturen : men set se op wyn of meede, waar van men somwylen in een romertjen vol kan drinken.

Dese Averone heeft mede hare uiterlyk gebruik, wanneer men die met andere kruiden tot een pap maakt, en op eenige geswellen legt, voornamelyk die uit slym ontstaan, soo verdryft het de selvige; of soo die geneigt syn te veretteren, komen die te veretteren. Soo men het sap ofte kooksel met honig kookt tot de dikte van een syroop, is het in de sweet-gaten suiverende.

Tot daar allemaal over de "Abrotonum, Averoone en Averuit genaamt". Hij geeft er geen tekening van, en eigenaardig, over de Citroenmelisse spreekt hij niet.

Het zijn zeer mooie namen : "Averoone" en "Averuit". Zijn ze in ongebruik geraakt of vergeten ? Zijn er nog streken waar ze gebruikt worden ? Een feit is dat "Van Dale" ze nog alletwee vermeldt :

Averoon = averuit

Averuit = (Middeleeuws Latijn : avronum/ klassiek Latijn : abrotonum/ Grieks : abrotonon), citroenkruid, averoon : "wilde averuit" (*Artemisia campestris*).

Bronnen

Kookboeken, bv. Goed eten met kruiden, door Winifred Van Killegem en Etienne Cocquyt.

Elseviers Bloemengids (1976).
Elsevier, Amsterdam-Brussel.

Het complete Tuinplanten Lexicon (1991).
Het Spectrum.

Omnipracticus, in de Groengids, De Gentenaar (6.12.1986).

Hollandia gids voor de eetbare planten in de natuur (1976).
Hollandia, Amsterdam.

Geneeskruiden (1976).
Omega Boek, Amsterdam.

Dodoens, R. (1554). Cruydt Boeck (1e ed., facsimile).

Blankaart, S. (1698). Den Nederlandschen Herbarius.
Reproductie (1980) van oude medische uitgaven in de Nederlandse taal in de reeks "Librije der Geneeskunst", deel 3.
Staflou's Wetenschappelijke Uitgeversmaatschappij, Alphen aan de Rijn-Brussel.

Gilberte COMHAIRE-NEYT
Hofmeierstraat 8, 9000 Gent

Deel 1. We experimenteren verder...

In het vorig nummer gaven we enkele richtlijnen aan beginners om plantenmateriaal te drogen. Dat waren in hoofdzaak grassen, volop beschikbaar in het voorbije seizoen.

We hebben ondertussen de droogkriebels te pakken, en gaan door : als het kriebelt moet je drogen...

4. Bepaalde delen drogen op de plant zelf, hun eigen levenscyclus voltrekkend in zon, regen en wind.

Met een beetje training kan een geoefend oog interessante vormen en structuren ontdekken.

5. Op de verwarming : leg het te drogen materiaal op poreus papier of een lichte doek. Deze methode werkt heel goed voor rozebottels, ze verschrompelen wel wat, maar blijven hun kleur behouden. Ook bepaalde paddestoelen kan men op deze wijze drogen, en verder zaden van meloen (later te gebruiken in collages), kersepitten, avocadozaden, ...

6. Conserveren in was (vooral geschikt voor rozen).

Er bestaan verschillende methodes om rozen te bewaren. Drogen aan de lucht, met silicagel of zout zijn de meest bekende. Maar rozen worden ook onbeperkt houdbaar als men ze in was dompelt. Daarbij is wel wat "feeling" nodig, want de waslaag mag niet te dun of te dik zijn. Alle delen van de bloem moeten bedekt zijn met een dun laagje, zodat ze niet kan rotten.

Witte was (van bij de drogist) moet u in de klassieke au bain marie laten smelten -de was mag niet koken ! Groene ijzerdraad om de stengel van de roos wikkelen, zodat die niet te slap wordt. Gebruik bij voorkeur rozen die net uitgebloeid zijn, deze geven vaak de beste resultaten.

Laat de was lichtjes afkoelen, controleer met de vinger of de juiste temperatuur is bereikt : als er zich op de vinger een tweede huid vormt, dan is de was klaar voor gebruik. Met een draaibeweging de roos in de was dompelen en goed laten uitdruipen. De waslaag mag geen openingen vertonen : Herhaal indien nodig.

7. Vochtonttrekkende middelen

Deze methode geeft heel goede resultaten voor het drogen van bloemen, bladeren, zaaddozen en zelfs zwammen.

Als droogmiddel kan men gebruiken : borax, aluin, wit zand, maïzena, zout, stijfsel, silicagel, waspoeder. Al deze produkten onttrekken het water uit het te drogen materiaal door het zelf op te nemen : vocht wordt dus verplaatst van het voorwerp naar het middel. Dit houdt in dat het droogmiddel op een bepaald moment verzadigd geraakt met vocht, en dan moet worden geregenereerd. Voor silicagel, wit zand en waspoeder gebeurt dat door het een tijdlang in een voorverwarmde oven op 150 ° te zetten tot al het water is verdampt.

Het grote voordeel van een droogmiddel is dat de contouren van bloem en blad blijven zoals ze eruit zien op het moment dat we ze aan het droogproces onderwerpen.

Het best gebruikt men hoge plastic of metalen dozen die (ongeveer) hermetisch sluiten. De afmetingen hangen af van het te drogen voorwerp.

Eerst moet u een laagje droogmiddel inbrengen, daarna het te drogen materiaal. Bij bloemen let u erop dat deze met het "aangezicht" naar boven worden geplaatst.

Daarna vult u langzaam en voorzichtig bij met droogmiddel, zodat de bloemblaadjes niet vervormd raken. Zorg ervoor dat de bladeren en de bloemen elkaar niet raken, er moet voldoende droogmiddel zijn tussen beide om een goed resultaat te bekomen.

Een goede raad : meng nooit verschillende soorten plantenmateriaal in een recipiënt. De ene soort droogt al vlugger dan de andere, en onvolledig gedroogde delen kunnen verstoord en vervormd geraken bij het uithalen van de reeds gedroogde stukken.

Al doende krijgt men een zesde zintuig waardoor men weet wanneer het droogproces is afgelopen. De gedroogde bloemen en bladeren zijn erg broos, behandel ze heel voorzichtig ! Na een tijdje nemen ze terug wat vocht op uit de omgeving, en worden dan minder kwetsbaar. Opprikken op een stuk oasis !

Plaats de dozen met het te drogen materiaal in droogmiddel bij voorkeur in een warme omgeving : snel drogen is een absolute aanrader.

Afhankelijk van wat men droogt en welk droogmiddel is gebruikt, duurt het proces enkele dagen tot enkele weken. Let wel : alles moet droog aanvoelen bij het uitnemen. Knoppen en dikkere delen vragen meer tijd. Gebeurt het nu dat bloemblaadjes al droog zijn maar de stengel of de bloembodem nog onvoldoende, dan kan u de bloemblaadjes heel voorzichtig omwikkelen met zijdepapier en de rest verder laten drogen bv. op een radiator van de verwarming.

Experimenteer zelf verder, maar best vermijdt u oververhitting en te koude of te vochtige droogomgeving. De ervaring leert al snel dat men met bepaalde bloemen meer risico's kan nemen dan met andere. Rozen zijn gemakkelijker te drogen dan bv. Reukerwt, die heel veel zorg vragen. Om Kerstster (Poinsettia) te drogen moet men de latex die uit de snijwonde drupt eerst doen stollen door dichtschrœien boven een vlam.

Zeef het droogmiddel af en toe om afgebroken plantendelen te verwijderen. Na het wegborstelen of wegblazen van het droogmiddel kan men de gedroogde bloemen en bladeren verlevendigen en verstevigen door ze te verstuiwen met haarlak-spray of met plantenglans.

7A. Borax en aluin

Deze produkten vindt u bij de drogist. Ze moeten voor gebruik telkens zeer goed gedroogd worden. Het resultaat is niet zo denderend : kleuren verbleken nogal en het droogmiddel klontert gauw samen, daarom : eerst zeven ! Gemengd met zand bekomt men betere resultaten.

7B. Wit zand (fijn zand)

Deze methode geeft goede resultaten alleen als het drogen op een droge, warme plaats gebeurt. Schelpenzand lijkt het beste type. U kan ook silicagel toevoegen voor een beter resultaat. De kleuren van de bloemen blijven niet zo goed bewaard.

Zorg in ieder geval voor u begint, dat de bloemen helemaal droog zijn. Bij twiifel strooit u wat zand in de bloem : blijft dit zand kleven, dan is de bloem nog niet droog genoeg.

7C. Maïzena, stijfsel, zout

Deze produkten kunnen als droogmiddel worden gebruikt, maar pas na zeer goed drogen in een warme oven.

Van de gedroogde bloemen kan u de overmaat droogmiddel wegnemen met een penseeltje.

7D. Waspoeder

Ook dit lijkt uit onze testen een mogelijk goed droogmiddel.

Het is aangewezen om zelf te experimenteren met al deze (en andere ?) middelen, en neem daarbij duidelijke nota's van het gebruikte middel (mengsel, verhouding, handelsmerk, leverancier, ...), soort bloemen, duur van het droogproces, temperatuur, plaats, en resultaten...

Bijzonder aanbevolen om te drogen met een droogmiddel zijn :
· rozen, anjers, cyclamen, mimosa, kleine chrysanten, crocus, montbretia, ridderspoor, ranonkels, hortensia, salvia, mos, kleine varens, bladeren van kamerplanten.

Tenslotte een gouden raad : droog nooit te veel bloemen ineens !

(Wordt vervolgd)

De Bloemenroute

Marcel PLUS
Driesstraat 35
9050 Ledeberg (Gent)

Deze dagtrip volgt niet zozeer de gekende Bloemenroute, dit is per autobus bijna niet te doen, maar het is meer de bedoeling om de bloemenstreek te doorkruisen en een paar bezoeken bij enkele telers te brengen. Misschien kunnen we er een andere titel aan geven : Zeg het met Oostvlaamse bloemen !

Het wordt een tocht doorheen een b(l)oeiend stukje Oost-Vlaanderen, waarin het kasteel van Laarne, de regionale bloementeeltprodukten zoals rozen, begonia's, azalea's en anderen centraal staan, en waardoor de provincie Oost-Vlaanderen internationale faam verwierf.

We beginnen alvast te Laarne met een ontbijt met koffie en koeken, en om 10 u worden we dan verwelkomd op het kasteel van Laarne. We worden door gidsen doorheen deze eeuwenoude waterburcht rondgeleid. Ze zullen ons laten kennismaken met de talrijke kunstschaten, waaronder de unieke verzameling van zilveren gebruiksvoorwerpen.

Het middagmaal in de buurt laat ons genieten van een heerlijke soep, kippefilet met peertjes en bosbessen en kroketten, en tot slot een ijsje. Ik sta er borg voor dat het iedereen zal bevallen. Rond 14 u starten we dan onze rit. Naargelang de mogelijkheden, de bloei van de planten, en de weersomstandigheden zullen we langs de route diverse regionale planten bewonderen en zullen we ook bij enkele telers op bezoek gaan.

Om de dag te eindigen, en opnieuw naargelang van de weersomstandigheden, leggen we ons neer bij de beslissing van de deelnemers om die af te ronden in een van de instellingen om nog even de dorst te lessen voor we terug keren naar huis. We kunnen u een prachtige en aangename dag voorspellen.

Praktisch :

We vertrekken aan de ingang van de Plantentuin om 8.30 u stipt, en zullen terug zijn rond 7 u (of de deelnemers beslissen er zelf anders over).

De prijs voor deze eendaagse trip, alles inbegrepen (bus, ontbijt, middagmaal, ingang, gidsen) bedraagt **800 F** per persoon.

Uw inschrijving wordt verwacht **ten laatste op maandag 26 juli**, door overschrijving van het nodige bedrag op ons rekeningnummer 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin, Gent, met de vermelding : Bloemenroute.

Tot kijk, op zaterdag 7 augustus,
vanwege uw reisleader, Marcel Plus.

Op zondag 29 augustus, de laatste zondag van de zomervakantie, brengen we met de vereniging een bezoek aan twee instellingen aan de kust, meer bepaald te Knokke, waar de Vlindertuin (tijdens de voormiddag) en het Zwin (namiddag) twee van de meer bekende trefpunten voorstellen.

De Vlindertuin

De Vlindertuin is een sprookjestuin voor iedereen ! In een werkelijk tropische atmosfeer kan u, omgeven door vijvertjes en exotische bloemen, rustig genieten van honderden vlinders.

Deze bontgekleurde insekten komen uit zowat alle hoekjes van de wereld en fladderen zomaar vrij rond, op zoek naar nektar of naar een zonnig plekje om uit te rusten.

Even rondsnoffelen tussen de planten onthult al gauw de geheimen van het vlinderleven : een hele cyclus met kleine eitjes, vraatzuchtige rupsen, mooi versierde poppen, en uiteindelijk de volwassen vlinders, dit alles te zien op didaktische platen, én in werkelijkheid !

Het Zwin

Dit reservaat is het belangrijkste slikke- en schorregebied in België. Bij spring- en stormvloed wordt een groot gedeelte van het reservaat door de zee overspoeld. Aan die rechtstreekse beïnvloeding door zeewater dankt het trouwens zijn grote natuurwaarde.

Ook historisch is het Zwin een belangrijk gebied. In de Middeleeuwen konden zeeschepen Brugge bereiken langs het Zwin. Verzanding en inpolderingen gaven het zijn huidig uitzicht.

Er zijn unieke broedplaatsen van vele duizenden vogels, andere komen uit het Hoge Noorden om hier te overwinteren. Er groeien tal van merkwaardige zoutminnende planten, zoals Zeekraal, Zeeaster, Lamsoor (beter bekend als Zwinneblomme), Schorrekruid, Engels Gras, Zeealsem, Melkkruid, ...

Bij de ingang van het reservaat werd een zeer mooi vogelpark aangelegd in een duinbos. In ruime kooien en mooi aangelegde vijvers werd een verzameling van meer dan 100 inheemse vogelsoorten samengebracht : een bijzonder leerrijke collectie, met bv. steltlopers, roofvogels, zwanen, eenden, ooievaars. Op de kooien zijn kleurafbeeldingen, verspreidingskaartjes en educatieve teksten aangebracht.

Deze uitstap gaat door met eigen vervoer.

Hiervoor komen we samen aan de ingang van de Plantentuin, en de ingeschreven deelnemers worden verdeeld over de beschikbare auto's.

Met de chauffeurs wordt een afspraak gemaakt over de vergoeding die aan de passagiers wordt gevraagd.

We vertrekken om **9.30 u stipt** aan de Plantentuin.

In de voormiddag bezoeken we de Vlindertuin (11-12 u), daarna gaan we naar het Zwin, waar we onze pick-nick kunnen gebruiken (eenvoudige snacks zijn beschikbaar), en 's namiddags wandelen we in het reservaat en langs het vogelpark.

Einde voorzien omstreeks 17 u, dus terug in Gent om 18.30 u.

Voor ingeschreven personen die wensen aan te sluiten in Knokke zelf : we verzamelen aan de ingang van de Vlindertuin, Bronlaan te Knokke om 10.45 u.

Inschrijven (**verplicht !!!**) gebeurt door overschrijven van

325 F	(volwassenen)
225 F	(kinderen onder 12 jaar)

op het rekeningnummer 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin, Gent.

Uw inschrijving wordt verwacht **ten laatste op 16 augustus**.

Op zaterdag 11 september gaan we een bezoek brengen aan de stedelijke Kruidtuin te Leuven, en aan het bekende Arenbergpark in de aangrenzende deelgemeente Heverlee.

Kruidtuin

De Kruidtuin werd in 1738 aangelegd op de hoek van de Minderbroedersstraat en de Kapucijnenvoer, op een terrein van ongeveer 25 are.

De vooruitgang op wetenschappelijk gebied schiep de noodzaak om de botanische tuin uit te breiden. In 1819 werd onder het toenmalig Hollands bewind het voormalig Kapucijnenklooster aangekocht. In 1821 werd de bouw van de neoclassicistische orangerie en woning evenals twee halfronde serres aangevat. In 1827 volgde dan de aanleg van de halfronde vijver. In 1835 werd de tuin eigendom van de staat, die hem in bruikleen toevertrouwde aan de stad Leuven. In 1989 werd er tussen de stad en de Universiteit een overeenkomst gesloten, waarin bepaald werd dat de Kruidtuin ten dienste staat van de Universiteit. Er bestaat dan ook een samenwerking voor wat de aanleg van bepaalde collecties betreft, met de afdelingen Landbouw, Biologie, Farmacie.

Bij K.B. van 6-7-1976 werd de orangerie als monument en de ganse Kruidtuin als landschap gerangschikt. In 1981 werd een volledige restauratie van de orangerie gestart.

De verzamelingen onder glas vertegenwoordigen ongeveer 1500 soorten en rassen, in openlucht ongeveer 2000. De oppervlakte van de tuin bedraagt 2 ha.

Arenberg

Het Arenbergpark is een uitgestrekt domein, met een tuin in geometrische stijl, een deel in landschappelijke stijl, en een bebost gedeelte, gelegen op de oevers van de Dijle.

Het kasteel van Heverlee en de bijhorende heerlijkheid, opklimmend tot in de 12de eeuw, bleven tot in de 18de eeuw in het bezit van de Prinsen de Croy. Het kasteel onderging verbouwingen in de 16de, 18de en 19de eeuw, en restauraties in de 20ste eeuw. Het geometrische park in Franse stijl werd uitgelegd en verlengd met lange assen.

Op het einde van het Ancien Régime lieten de hertogen van Arenberg, die mettertijd het domein hadden geërfd, het naar de mode van de tijd aanpassen : de geometrische parterres werden vervangen door slingerende paden. In de 19de eeuw werden vermoedelijk de nog bestaande bomen aangeplant. In 1916 verviel het hele domein aan de Katholieke Universiteit van Leuven, die er onder meer de Faculteit Landbouwwetenschappen en het Botanisch Instituut in onderbracht.

De open ruimten van het Arenbergpark bevorderen de regelmatige groei van positiebomen ten noorden en vooral ten oosten rond het kasteel. Aanplantingen van de 20ste eeuw kregen blijkbaar niet de nodige zorg om ze tot evenwichtige jonge bomen te laten uitgroeien. Het park bezit niettemin verschillende opmerkelijke kampioenen :

Verderesdoorn (*Acer negundo*), Rode Vederesdoorn (*Acer negundo* var. *violaceum*), Noorse Esdoorn (*Acer platanoides* 'Globosum'), Suikerahorn (*Acer saccharum*), *Quercus x leana*, *Quercus robur* 'Cucullata', *Quercus x rosacea*, *Torreya grandis*, *Zelkova serrata*, Rode Pavia (*Aesculus pavia*).

We verzamelen om 8.30 u (stipt !) aan de ingang van de Plantentuin, waar de bus op ons zal wachten.

In de voormiddag (10-12 u) worden we rondgeleid door Jan Staes in de Kruidtuin.

's Middags is er gelegenheid tot lunch in diverse snack-bars en cafés langs de Kapucijnenvoer.

In de namiddag wordt ons het Arenbergpark getoond door Frans Pauwels.

Voor deze busuitstap kan u zich inschrijven door overschrijving van 425 F op het rekeningnummer 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin, Gent.

We verwachten uw inschrijving **ten laatste op 30 augustus**.

1. Hulp voor de Plantentuin gewenst !

Vanwege het bestuur van de Plantentuin wordt zeer konkreet uw hulp gevraagd om de etiketten die in de tuin zijn geplaatst (weer) leesbaar te maken. Door de aanwezigheid van wiersporen in de lucht en ons eerder vochtig klimaat geraken deze plaatjes volgroeid met een mooi groen laagje, wat niet echt de bedoeling is : deze plaatjes moeten leesbaar blijven !

Daarom zouden we het bijzonder appreciëren als enkele mensen de taak op zich willen nemen om een aantal bordjes een grondige beurt te geven, zodat de bezoekers kunnen lezen wat ze willen lezen. Onze beste dank !

2. Hulp voor de Plantentuin gerealiseerd !

De voorbije maanden hebben zich een aantal leden bij de Plantentuin aangeboden, om hulp te bieden bij het algemene onderhoud, het wieden, het onderhouden van de rotstuin. Dit resulteert in merklijk beter onderhouden tuin en serres !

Hier willen we uitdrukkelijk deze leden onze beste dank toezeggen voor hun zeer gewaardeerde inzet. Aan de lezers kunnen we herhalen dat alle hulp, hoe klein ook, welkom is.

3. Spinnententoonstelling

Deze tentoonstelling was voorzien voor tijdens de Gentse Feesten, maar kan helaas niet doorgaan, doordat te weinig personen van die vereniging beschikbaar zijn gedurende de zomermaanden.

Besluit : wellicht zal u die beestjes te zien krijgen in het najaar !

4. Postzegels

In een van de vorige nummers was een oproep verschenen om nooit meer postzegels weg te gooien. Inderdaad, alle (alle !) postzegels zijn bruikbaar voor Cyrilla Gillis : met hun opbrengst (verkoop aan verzamelaars) worden er stukjes reservaten mee aangekocht. Dus, een goede raad : uw postzegels (met of zonder stukjes brief) bezorgen aan Cyrilla Gillis, of brengen naar de Plantentuin, bij Paul Goetghebeur.

Nogmaals onze beste dank hiervoor !

Agenda 1993

Juni

Zaterdag 5

Bezoek aan de tuin van Hilde Mortier.

Samenkomst 13.45 u aan de Plantentuin, of 14 u ter plaatse, Leiepark 7, Sint-Denijs-Westrem.

Zondag 6

10 u, aan de ingang van de Plantentuin :

Gratis rondleiding in de Plantentuin, met als thema : tropische voedselgewassen, o.l.v. Gilberte Comhaire-Neyt, met een kleine proeverij achteraf...

Zondag 20

Bustrip naar de bossen en moerassen van Clairmarais.

Beschrijving van het gebied in het vorig nummer, p. 16-17.

Vertrek aan de Plantentuin om 7.30 u (stipt !!!)

Juli

Zondag 4

10 u, aan de ingang van de Plantentuin :

Gratis rondleiding in de Plantentuin, met als thema : Bijbelse planten, o.l.v. Chris De Permentier.

Zaterdag 10

Bezoek aan Hof ter Saksen, Beveren, met eigen vervoer.

Beschrijving van het gebied in het vorig nummer, p. 18-21.

Samenkomst 13.15 u aan de Plantentuin.

Aanmelding verplicht en zo snel mogelijk gewenst, op tel. 091 - 64 50 59 !!!

Zondag 18 tot zondag 25 : Gentse Feesten.

Dagelijks rondleidingen in de Plantentuin om 14 u.

Zaterdag en zondag 24 & 25

Avondlijke opening van de serres, met licht- en klank !

Augustus

Zondag 1, om 10 u, aan de ingang van de Plantentuin :

Gratis rondleiding in de Plantentuin, door de gidsengroep.

Zaterdag 7

Bustrip langs de Bloemenroute, met ontbijt, bezoek aan Kasteel van Laarne, middagmaal, en bezoek bij enkele professionele kwekers.

Informatie en **inschrijving** in dit nummer op p. 17-18.

Zondag 29

Bezoek aan de Vlindertuin en het Zwin, Knokke.

Informatie en **inschrijving** in dit nummer op p. 19-20.

September

Zondag 5, om 10 u, aan de ingang van de Plantentuin :

Gratis rondleiding in de Plantentuin, door de gidsengroep.

Zaterdag 11

Bezoek aan de Kruidentuin, Capucijnenvoer te Leuven, en het Arenbergpark.

Informatie en **inschrijving** in dit nummer op p. 21-22.

Zaterdag 25

10 u, in ons werklokaal (ingang Merelstraat) :

Maken van bloemstukjes met bessen en vruchten, o.l.v. Gilberte Comhaire-Neyt.

Meer gegevens zullen in het volgende nummer worden meegedeeld.

Woensdag 29

9 u, Palmarium.

Opening Paddestoelententoonstelling.

Oktober

Zondag 3, om 10 u, aan de ingang van de Plantentuin :
Gratis rondleiding in de Plantentuin, met als thema : het
Herfstgebeuren, o.l.v. Ferdinand Cobbaut.

Dinsdag 5

18 u, Palmarium.

Einde Paddestoelententoonstelling.

November

Zondag 7, om 10 u, aan de ingang van de Plantentuin :
Gratis rondleiding in de Plantentuin, met als thema : het
Arboretum, o.l.v. Harald Evrard.

December

Geen georganiseerde activiteiten voorzien, behalve de jaarlijkse
Algemene Ledenvergadering.

We stellen u voor om een goede winterslaap te houden !

Lenteruildag 1993

Marc LIBERT
Plantentuin

De jaren '90 zullen wel, althans wat tuin & tuinplanten betreft, de geschiedenis ingaan als de jaren van de grote doorbraak. Her en der ontstaan diverse initiatieven zoals beurzen, voordrachten, expo's en opendeurdagen. Niet in het minst is bij de "klant" de vraag naar "nieuwe" of "ouderwetse" planten toegenomen. De handel volgt...

De ruildagen van de Vrienden van de Plantentuin blijven voor de vereniging een vaste activiteit, ontstaan vóór de grote "boom", ietwat onafhankelijk en met een eigen publiek voortbestaand.

Ook de half april gehouden lenteruildag had weer wat weg van een nestje met een hommelkolonie : rustig brommend kuieren van stand tot stand, een woordenwissel, een plantenruil, en weer verder...

Ondanks een eerder laattijdige en eigenlijk onverwachte aankondiging, was er een gevarieerd aanbod van vooral tuin-, rots- en kamerplanten.

Nieuw was de stand van de Plantentuin zelf, waar een zestal soorten (bespreking volgt hieronder) als plant werden aangeboden (naast diverse zaden en vruchtjes...). De interesse voor wat minder gekende bodembedekkers en de irissen was groot ! De idee om deze soorten te ruilen voor enige uurtjes wiewerk bleef niet zonder gevolg. Enkele hoekjes in de tuin hebben er wel bij gevaren ! Maar ook de collectie werd door deze uitwisseling 10 soorten rijker.

Van dit aanbod zijn nog een behoorlijk aantal exemplaren beschikbaar, voor ruil tegen andere, door ons gewenste soorten, ofwel te verkrijgen na een halve dag wiewerk in een of ander hoekje van de Plantentuin. Allen daarheen !

We hopen dit initiatief vanuit de Plantentuin verder te behouden en zo mogelijk nog beter af te stemmen op het publiek. Maar ook de formule van de ruildag zelf wordt nader bekeken. Enige suggesties werden reeds ontvangen, en uw verdere wensen of opmerkingen kan u nog steeds bij ons kwijt.

Aan alle deelnemers en medewerkers een hartelijk dank ! Tot een volgend plantaardig aperitief !

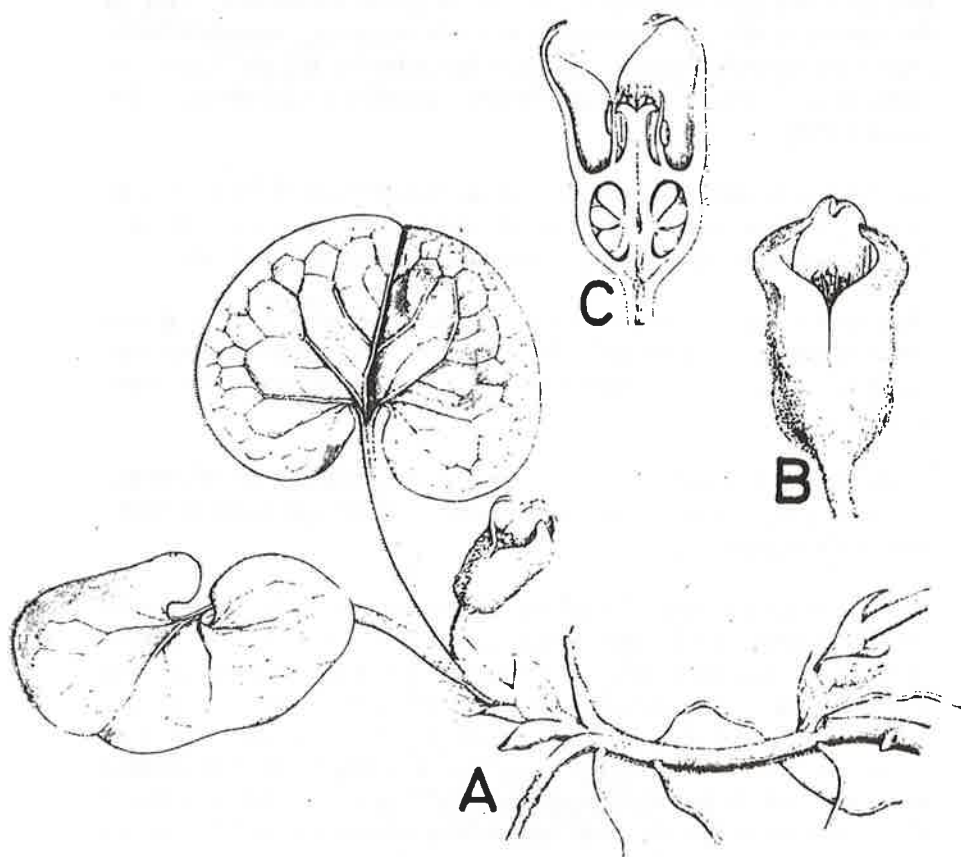

Fig. 1. Europees Mansoor (*Asarum europaeum*), een dichte verwant van het Amerikaans Mansoor (*Asarum caudatum*). A : habitus. B : bloem, zijzicht. C : bloem, overlangse doorsnede (Schmidt O.C., 1935, Aristolochiaceae. In Harms H., Die natürlichen Pflanzenfamilien 16b, 2e ed.).

Elfenbloem (Epimedium pinnatum)

Beschrijving :

Wintergroene bodembedekker met langzame, kruipende groeiwijze. Blad leerachtig, hartvormig, op een dunne bladsteel van ± 30 cm. Bloeiwijze ± 40 cm lang, een zwavelig gele tros, met wasachtige bloemen.

Herkomst : Kaukasus.

Cultuur :

Half- of volle schaduw, bodembedekker, ook onder diep wortelende heesters en bomen, trage groeier.

Opmerking :

Prima snijbloem, blad zeer decoratief voor bloemschikking.

Amerikaans Mansoor (Asarum caudatum)

Beschrijving:

Blad hartvormig, donkergroen, op een kruipende stengel. Lage plant (15 cm). Bloemen alleenstaand, dieprood met drie slippen.

Herkomst : Noord-Amerika.

Cultuur :

Half- tot volle schaduw, bij voorkeur op een licht vochtige bodem.

Opmerking :

Bij kneuzing geeft deze plant een duidelijke gembergeur (Engelse naam : Wild Ginger). Ze biedt een goed alternatief voor Vinca, Hedera, Pachysandra.

Kruipende Smeerwortel (Symphytum grandiflorum)

Beschrijving : Bodembedekker met typisch grofbehaard blad van een Smeerwortel, half bladhoudend. Bloemen buisvormig, licht romig geel.

Herkomst : Kaukasus.

Cultuur : Koele plaatsen, bosranden onder struiken of bomen, snelle groeier.

Opmerking : Let op de hommels die de bloembuis aan de basis openknagen, om de nectar te veroveren ('diefstal met inbraak').

Dwergbraam (Rubus calycinoides)

Beschrijving : Bladhoudend (maar kaal wordend tijdens een strenge winter). Kruipende bodembedekker met kleine, gelobde, leerachtige bladeren, onderaan wit behaard. Bloemen klein, wit, onopvallend. Vruchten scharlaken (eetbaar?).

Herkomst : China.

Cultuur : Voor zon en halfschaduw, matige groeier.

Opmerking : Combineert prachtig bij miniatuurdennetjes, maar ook als tapijt onder bvb. rozen.

Bleke Iris (Iris pallida)

Goudgestreepte Bleke Iris (I. pallida cv. Aureovariegata)

Beschrijving : Gelijkend op de baardirissen, maar met zilverkleurige bloemschede. Blad typisch irisachtig. Stengel tot 75 cm hoog. Bloem geurend, blauwig tot licht paars.

Herkomst : Europees, mediterraan.

Cultuur : Zoals alle baardirissen in volle zon, op goed gedraineerde bodems, om de 3-4 jaar scheuren in augustus.

Niet verkeerdelijk langs waterkanten plaatsen !

Opmerking : Schitterende iris voor de droge Gentse bodems.

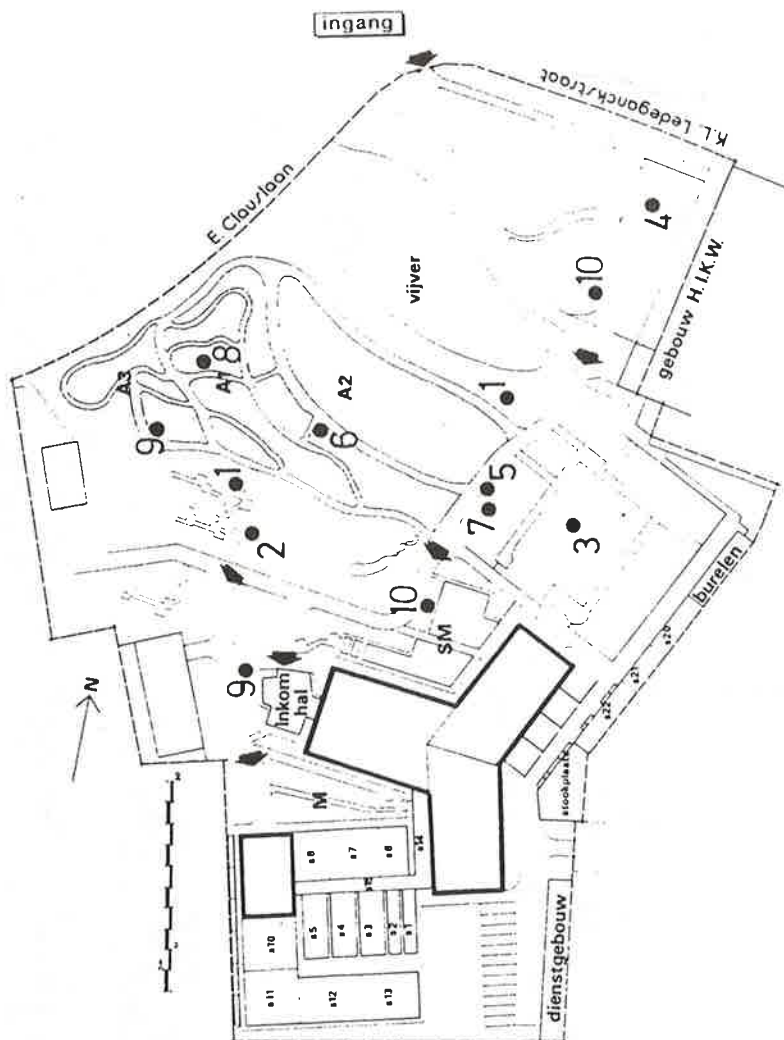

Fig. 2. Ligging in de Plantentuin van enkele soorten, besproken in dit nummer.

1. Citroenmelisse (*Melissa officinalis*). 2. Citroenkruid (*Artemisia abrotanum*). 3. Klavervreter (*Orobancha minor*).
4. Klimopbremraap (*O. hederæ*). 5. Zuurbesbremraap (*O. lucorum*). 6. Elfenbloem (*Epimedium pinnatum*).
8. Kruipende Smeerwortel (*Symphytum grandiflorum*).
9. Dwergbraam (*Rubus calycinoides*). 10. Bleke Iris (*Iris pallida*).

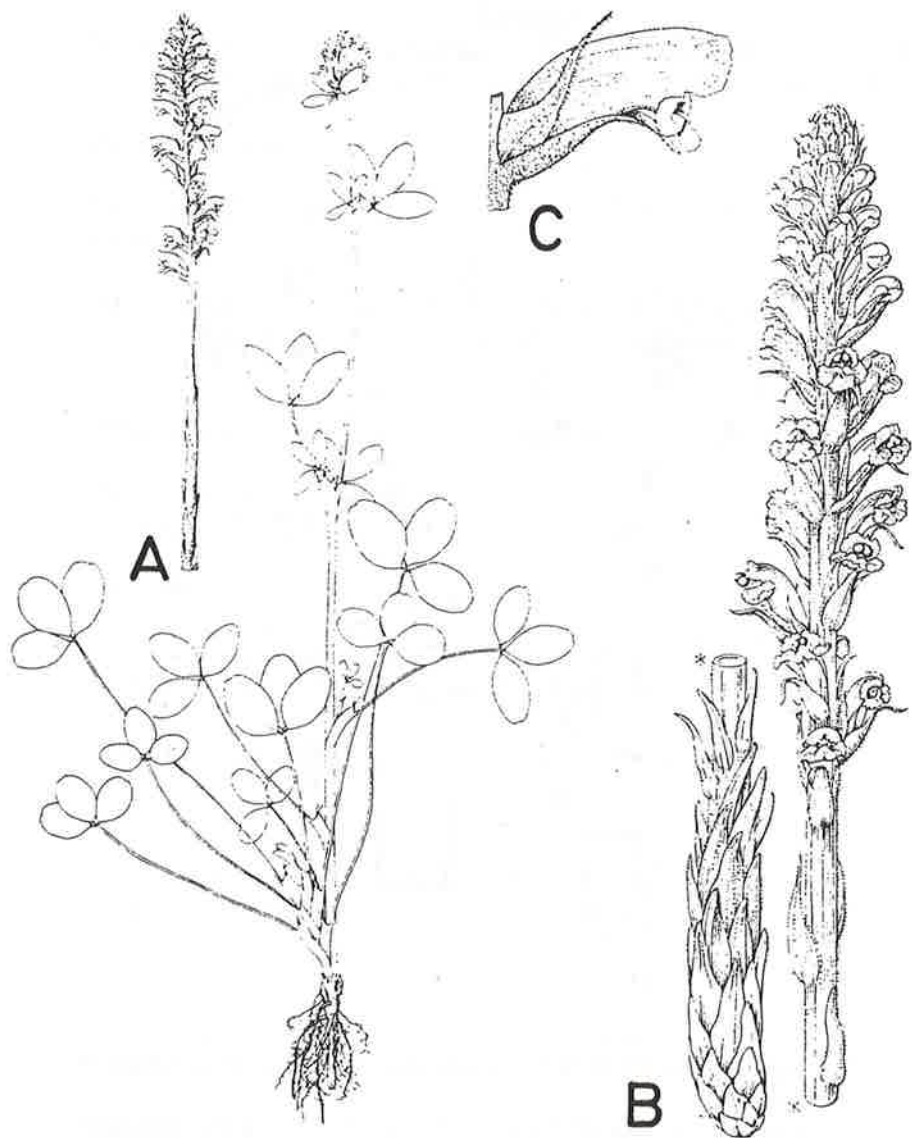

Fig. 1. Klavervreter (*Orobanche minor*).

A : habitus, met gastheer (Rode Klaver). B : habitus, met detail van de basis. C : bloem, zijzicht. (A, C : Madalski J. & Skwirzynska E., 1973, *Florae Polonicae terrarumque adiacentium iconographia* 17(1), B : Ross-Craig S., 1979, *Drawings of British plants*).

Paul GOETGHEBEUR
Plantentuin

Dit woord zal velen onder u onbekend zijn, maar meteen zal de betekenis u duidelijk worden.

Het gaat hier namelijk om een verdwenen en vrijwel vergeten landbouwpraktijk uit ons rijke verleden, waarbij de gezinsleden van kleine boeren na het afmaaïen van de jonge, eenjarige stengels van ingezaaide brem (voor groenbemesting) deze takjes bijeen raapten, om ze verder te kunnen gebruiken in de toen bijzonder kleinschalige landbouweconomie.

Een alternatieve (en minder Drie-Wijzen-achtige) verklaring van deze naam is even aannemelijk. Met Bremraap (meervoud : Bremrapen) wordt bedoeld een geslacht van c. 150 parasitaire soorten planten die op de wortels van een groot aantal andere soorten Bloemplanten leven. Een van de eertijds meer algemene soorten (in West-Europa) was de Grote Bremraap, die zich voor haar levensonderhoud afhankelijk opstelt van de Brem en basaal een omvangrijke, raapachtige knol vertoont (naamvorming !).

Het geslacht Bremraap (*Orobanche*) omvat ongeveer 150 soorten, hoofdzakelijk in het Middellandse gebied en in ZW Azië.

Deze soorten leven volledig parasitair, ze halen alle voedsel en hun hele watervoorraad uit de wortels van een "gastheer" (gastvrouw ?).

Kiëming van de zaden gebeurt alleen vlakbij de wortels van een geschikte gastheer, wellicht onder invloed van een uitscheidingsprodukt van de wortels van deze gastheer : uit experimenten blijkt dat ook een extract van gastheerwortels de kiëming in gang kan zetten. De kiëmwortel dringt de gastheerwortel binnen, en legt een verbinding met het geleidingsweefsel van deze gastheer. Na een tijdje is op deze plaats een min of meer omvangrijke knol ontstaan. Na nog enige maanden of soms jaren ontwikkelen zich uit deze knol 1 tot

enkele bloeistengels, die snel naar boven groeien, uit de bodem breken, en tot 60 cm hoog kunnen uitgroeien.

Na de bloei verdort de stengel vrij snel en blijft gedroogd een tijdje aanwezig (soms tot het volgend seizoen !). Bij sommige - doorlevende- soorten kan de wortelknol opnieuw gaan uitgroeien, andere soorten zijn blijkbaar eenjarig. Veel hieromtrent is onvoldoende bekend, en verdient een nadere studie...

In België kunnen 9 soorten Bremrapen worden aangetroffen, die echter allemaal sterk achteruitgaan, en eerder zeldzaam worden tot vrijwel zijn verdwenen.

In de Plantentuin kan u 3 soorten komen bekijken (een vierde is herhaaldelijk uitgezaaid, maar laat zich niet zien).

De soorten lijken vrij goed op elkaar inzake algemene bouw, daarom volgt hier eerst een algemene beschrijving, gevolgd door een korte bespreking van de "eigen" kenmerken.

Algemene beschrijving

De stengel is onvertakt, een weinig vlezig, meestal voorzien van klierharen, waardoor ze wat kleverig aanvoelen. De bladeren zijn herleid tot tot kleien, smal driehoekige, bruinige schubben, die verspreid langs een schroeflijn op de stengel staan ingeplant.

De bloemen staan eerst dicht opeen samen aan de top van de stengel, in een aarvormig bloemgestel. Tijdens de bloei (meestal 's zomers) groeit de as van het bloemgestel uit, waardoor ze uiteindelijk meer uiteen komen te staan.

De kelk bestaat meestal uit twee helften, links en rechts van de kroon, elk gaafrandig of getand.

Van de 2-lippige kroon is de bovenlip meestal 2-lobbig, de onderlip meestal 3-lobbig. De overlangse lijn die gevormd wordt door het midden van de bovenlip (= ruglijn) geeft de kromming van de kroonbuis aan, en is van groot belang bij het herkennen van diverse soorten.

De 4 meeldraden staan laag ingeplant op de kroonbuis, meestal vinden we 2 lange en 2 korte helmtdraden.

Het vruchtbeginsel is bovenstandig, $\pm$ flesvormig, en versmalt in een lange stijl met bovenop een 2-lobbige stempel.

Dit vruchtbeginsel is 1-hokkig, en draagt 4 wandstandige, brede zaadlijsten met de zaadknoppen, die na bevruchting uitgroeien tot talrijke (tot 165 000 per plant), fijne (0,3-0,5 mm), uiterst lichte (c. 0,0003 mg) zaadjes, die in een 2-kleppige doosvrucht liggen. Door de wind worden de zaadjes verspreid, en ze komen door de activiteiten van talrijke gravende dieren in de bodem terecht, waar ze behoorlijk lang (meer dan 10 jaar) hun kiemkracht blijven behouden : de meeste soorten bouwen zo een "zaadbank" op !

Klavervreter (Orobancha minor)

Bij de familie Vlinderbloemigen (Fabaceae), in de Systematiek Dicotylen, is vorig jaar deze Bremraap opgedoken, en wordt er dit jaar opnieuw verwacht.

Het is een meestal kleine soort, met vaak bruinrood aangelopen stengels. De bloemen staan in $\pm$ duidelijke rijen boven elkaar. De kroon is eerder klein, gelig tot licht paarsig aan de rand, dicht behaard, en met een meestal regelmatig gekromde ruglijn. De plant is eerder variabel, wat maakt dat vaak enkele variëteiten worden onderscheiden.

Deze soort is wellicht vanuit het Mediterrane gebied als kultuurvolger met de mens gemigreerd tot in onze streken (en verder ook naar Noord-Amerika, Oost-Afrika, Australië, ...). Vroeger kon ze veel schade toebrengen aan velden waar bv. Rode Klaver werd geteeld (als groenbemester), maar met het verdwijnen van deze oude landbouwtechnieken is ook deze soort zeldzaam geworden. Ze wordt nu vooral aangetroffen in zonnige, eerder droge, bloemrijke bermen of grazige vegetaties op zware gronden. Ze parasiteert op soorten uit zeer uiteenlopende families (van Boterbloemen tot Grassen), maar met een voorkeur voor Vlinderbloemigen en Komposieten.

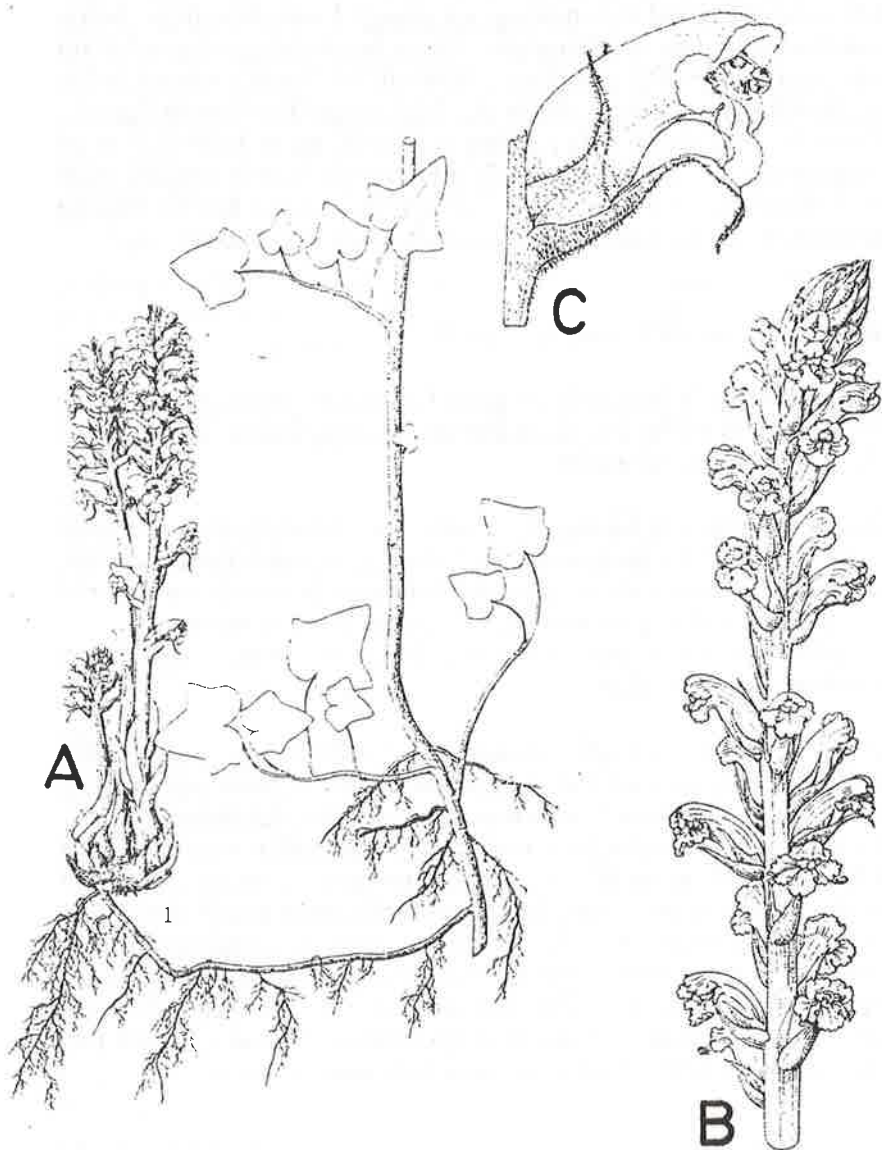

Fig. 2. Klimopbremraap (*Orobanche hederaceae*).

A : habitus, met gastheer (Klimop). B : habitus, met detail van basis. C : bloem, zijzicht (A, C : Madalski J. & Skwirzynska E., 1973, *Florae Polonicae terrarumque adiacentium iconographia* 17(1), B : Ross-Craig S., 1979, *Drawings of British plants*).

Klimopbremraap (Orobancha hederæ)

Deze soort vindt u in de Belgische Systematiek, op haar plaats ! Niet zo heel ver van de Plantentuin kan u ze ook nog aantreffen, met talrijke exemplaren, op de binnenkoer van het Bijloke museum, een plaats die ook nog om andere redens kan worden bezocht !).

Ook deze soort blijft meestal klein, en bezit een rood aangelopen stengel. De bloemen staan eerder spiraalsgewijs (en niet op overlangse rijen zoals bij Klavervreter).

De kroon is geelwit met een rossige rand, aan de voet is ze wat buigig, versmalt in het midden, en verwijdt trechtervormig naar boven toe : de ruglijn is onderaan gebogen, naar boven toe recht. De meeldraden bereiken net de rand van de bloemkroon en steken soms ietsje uit.

Deze soort komt voor in Zuid- en West-Europa, tot in Ierland, de Caucasus, en het Atlasgebergte.

Zoals de naam het laat veronderstellen, groeit deze soort bij voorkeur op Klimop, zelden op andere soorten van de Klimop-familie. Dit is een van de weinige voorbeelden van uitgesproken, of beter exclusieve voorkeur voor één bepaalde soort.

Zuurbesbremraap (Orobancha lucorum)

Deze plant is in onze Plantentuin de meest opvallende Bremraap, vooreerst omdat ze met talrijke stengels staat te bloeien net naast de drukst bewandelde weg, en verder ook door haar opvallend felle kleur. U kan ze komen bewonderen in de afdeling Systematiek Dicotylen, bij de Zuurbesfamilie (Berberidaceae).

De stengel kan tot 50 cm hoog worden, is gelig tot oranje van kleur, net zoals het hele (jonge) bloemgestel, met haar opvallend dicht opeen zittende bloemen. Ook de kroon is geel van kleur, met soms wat rode tinten, de ruglijn is (sterk) gekromd. De meeldraden bezitten behaarde helmraden. De stempel is eerst geel en loopt later rood aan.

De soort heeft een beperkt natuurlijk areaal in de oostelijke Alpen (Z Duitsland, O Zwitserland, W Oostenrijk, N Slovenië). Ze wordt echter in veel Plantentuinen gekweekt, wellicht omwille van haar gemakkelijke teelt in de buurt van Zuurbesstruikjes.

Nog meer ?

Naast deze soorten zijn nog een aantal andere Bremrapen uitgezaaid, maar tot nu toe zonder succes. Zo is er bv. een hokje in de Systematiek Dicotylen, gevuld met Gewoon Duizendblad (*Achillea millefolium*), dat staat te wachten op de komst van een parasiet, de Blauwe Bremraap.

Literatuur

Beck-Mannagetta, G. (1930). Orobanchaceae.

In Engler, A., Das Pflanzenreich 96 : 348 p., 24 fig.

Gilli, A. (1974). Orobanchaceae.

In Hartl, D. & Wagenitz, G., Hegi's illustrierte Flora von Mittel-Europa, ed. 2, 6(1) : 470-505.

Privat, G. (1960). Recherches sur les Phanérogames parasites. Etude d' *Orobanche hederæ* Dubuy.

Ann. Sci. Nat., Bot., 12e sér., 1 : 721-871, 64 fig.

Rumsey, F.J. & Jury, S.L. (1991). An account of *Orobanche* L. in Britain and Ireland.

Watsonia 18 : 257-295, 7 fig.

Weeda, E.J., Westra, R., Westra, Ch. & Westra, T. (1988). Nederlandse oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 3.

IVN, Amsterdam.

Op aanvraag van talrijke leden wordt hier de bespreking opgenomen van de Blikvangers.

Trouwe bezoekers van de Plantentuin weten dat hiermee bedoeld worden de soorten uit de tuin en serres die in de vermelde periode uw extra aandacht waard zijn, omwille van bijzondere bloei, of om een of andere ongewone verschijning.

Deze notities kan u ook raadplegen op het mededelingenbord onder de luifel in de Plantentuin.

De nummers die bij de hier besproken (groepen van) planten staan, worden op het plan in het mededelingenbord aangeduid, zodat u ze wat eenvoudiger kan terugvinden...

=====

Juli

Systematiek Dicotylen

1. *Alcea rugosa* (Kaasjeskruidfamilie)

Een forse plant met ruig behaarde stengel en grote gele bloemen die alle typische kenmerken van de Kaasjeskruidfamilie vertonen. Welke ?

2. *Oxydendrum arboreum* (Heidekruidfamilie)

De bloei zal langzaam start, de plant tooit zich met talrijke horizontaal uitstaande witte pluimen met hangende romige bloemknopjes.

3. Blauwe Passiebloem (*Passiflora caerulea*) (Passiebloemfam.)

Bijzonder opvallend gebouwde bloemen, met een sterk ontwikkelde bijkroon (zwart-wit-blauw), en de meeldraden en stamper op een steeltje. Deze soort kan onze winters overleven. Bloeit alleen op zonnige dagen als ze zin heeft.

4. Kiwiplant (*Actinidia chinensis*) (Straalstempelfamilie)

Een aantal vruchtbeginsels zijn blijkbaar bestoven en bevrucht geraakt, de rijping van de stijf behaarde vruchtjes kan van nabij worden gevolgd !

5. Glad Walstro (*Galium mollugo ssp. erectum*) (Walstrofam.)
Het grootste deel van de plant is omgevormd tot een grote pluim van ontelbare kleine witte bloemetjes.
6. Heiligenbloem (*Santolina rosmarinifolia*) (Komposieten)
Een bed van gele knopjes, gevormd door gele hoofdjes met slechts buisbloempjes, lintbloemen ontbreken.
7. Zilveralie (*Salvia argentea*) (Lipbloemigen)
Een rozet van grote met zilverig spinrag behaarde bladeren.
8. Acant, Griekse Bereklaauw (*Acanthus mollis*) (Acanthaceae)
Een prachtig en indrukwekkend massief, een ware streling voor het oog !
9. Zijdeplant (*Asclepias syriaca*) (Zijdeplantfamilie)
Breedbladige vrij forse plant met talrijke schermvormige bloemgestellen die druk door hommels wordt bezocht. Een favoriete gastvrouw van bladluizen ! Het zaadpluis werd gebruikt bij het vervaardigen van een plantaardige zijde.
10. Looimyrt (*Coriaria japonica*) (Coriariaceae)
Het fijne loof combineert goed met de rose tot donker paars verkleurende besachtige vruchtjes. Deze schijnbes wordt gevormd door de vlezig uitgroeiende, niet-vergroeide kroonblaadjes ! Deze vruchtjes zijn giftig en hallucinogeen.
11. Herfstpaardekastanje (*Aesculus parviflora*)
(Paardekastanje familie)
Een absolute aanrader voor een wat grotere tuin : een struikvormige Paardekastanje met elegante bloem'kaarsen', de rose helmknoppen contrasteren mooi met de romige bloemkroon. Vormt bij ons helaas zelden rijpe zaden.
12. Hortensia (*Hydrangea arborescens*) (Hortensiafamilie)
Een van de stamouders van onze tuinhortensia's, met slechts enkele vergrote steriele randbloemen.
13. Schijfcactus (*Opuntia humifusa*) (Cactusfamilie)
Een van de weinige echte cactussoorten die bij ons in open lucht (soms) kunnen overwinteren. De knoppen openen zich tot grote gele bloemen.

14. Stalkaars (*Verbascum densiflorum*) (Helmkruidfamilie)
Planten met een lange pluim van gele bloemen. Het geel van de kroon steekt fel af tegen het wollige paars van de behaarde meeldraden. Een van onze mooiste toortsen !
15. Boompapaver (*Romneya coulteri*) (Papaverfamilie)
De bloemen zijn groot en nogal opvallend, maar verwelken snel en verspreiden een eerder onaangename geur. De jonge vruchtjes zijn wel mooi rossig behaard.
16. *Clematis integrifolia* (Ranunculaceae)
Een eerder kleine, amper klimmende Clematis, met knikkende bloemen van een ongewone blauwe kleur.
17. Pioen-soorten (*Paeonia* spp.) (Paeoniaceae)
In de loop van de zomer rijpen de vruchten, en deze groene tot rode kokervruchten tonen bij rijpheid de fel afstekende glimmend zwarte zaden (die vrij makkelijk kiemen !).

Systematiek Monocotylen

18. *Agapanthus* spp. (Uienfamilie)
Twee soorten broederlijk bijeen, bloeien of gaan bloeien met fraaie hemelsblauwe schermvormige bloemgestellen.
19. *Hosta* spp. (Hostafamilie)
Wellicht is de bloei van deze planten net iets over haar hoogtepunt heen, maar de pastelkleurige bladeren van veel soorten maken een en ander goed.
20. Daglelie (*Hemerocallis* spp.) (Dagleliefamilie)
De meeste Daglelies bereiken nu het hoogtepunt van bloei, in kleur variërend van geel (mét geur) naar schakeringen van oranje (reukloos) tot zelfs roodbruine tinten.

=====

Augustus

Systematiek Dicotylen

1. Kansenboom (*Clerodendrum trichotomum*) (IJzerhardfamilie)
Talrijke bloemen in een tuil verenigd, met vreemd gekleurde kelk en kroon. De uitstekende helmknoppen met violette helmknoppen worden door insecten als landingsplaats gebruikt. Ook de latere vruchten zijn een bezoekje waard.

2. Rode Dopheide (*Erica cinerea*) (Heidekruidfamilie)
De bloemkroon van deze soort is duidelijk rood, in tegenstelling tot het eerder flets rose van de Gewone Dopheide. De bladeren zijn hier meestal kaal, en helemaal groen gekleurd.
3. Grote Kaardebol (*Dipsacus sylvestris*) (Kaardebolfamilie)
De stengelbladeren zijn twee aan twee vergroeid, en vangen zo het regenwater op tot vorming van een poeltje. De hoofdjes vertonen vaak 2-3 banden van tegelijk bloeiende bloempjes.
4. Doornappel (*Datura stramonium*) (Nachtschadefamilie)
Bij licht wrijven over het blad kan u de opvallende geur waarnemen. Welke geur? De grote bloemen gaan pas 's avonds open, en worden bestoven door nachtvlinders met een lange roltong. De nu nog jonge vruchten verklaren reeds de naam van de plant.
5. Blauwe Monnikskap (*Aconitum napellus*) (Boterbloemfamilie)
Bij de bloem is het grote, kapvormige bloemdekblad bijzonder opvallend. Dit omhult twee vreemd gevormde honingbladeren.
6. Karmozijnbes (*Phytolacca acinosa*) (Karmozijnbesfamilie)
De jonge, groene vruchten worden tijdens het rijpen sterk sappig en verkleuren naar donker paars. De laagste bloemen rijpen echter niet! Verklaring?
7. Nachtschone (*Mirabilis jalapa*) (Nachtschonefamilie)
Ook deze soort is een nachtbloeier (vandaar haar naam!). Bij ons wordt ze gekweekt als een éénjarige, maar eigenlijk is dit een doorlevende soort met een dikke, knolvormige wortel.
8. Waterlelie (*Nymphaea spp.*) (Waterleliëfamilie)
Hier is een unieke kans om deze prachtige bloemen van dichtbij te bewonderen! De talrijke kroonbladen en meeldraden staan duidelijk spiralig ingeplant, de stijlen (en stempels) vormen een centrale krans.

9. Goudscherm (*Bupleurum fruticosum*) (Schermbloemigen)
Een eerder ongewone Schermbloemige, door de bladeren (enkelvoudig, gaafrandig, leerachtig), de levensvorm (struikvormig), maar het bloemgestel (een scherm van schermpjes) toont het ware gelaat van deze verleider.
10. Duivelswandelstok (*Aralia elata*) (Klimopfamilie)
Grote pluimvormige bloemgestellen, met uit talrijke, kleine, roomkleurige bloemen, sterk en zoet geurend.
11. Kardoer (*Cynara cardunculus*) (Komposieten)
Deze soort is een zus(je) van de artisjok, en dat is goed te merken aan de gelijkende bouw van de bloemhoofdjes, met hun diep (konings ?)blauwe buisbloempjes.
12. Trompetklimmer (*Campsis radicans*) (Trompetboomfamilie)
De kroon van deze bloemen gaat van oranje (jong, nog niet geopend) naar rood. Let even op de vlezig kelk, die vaak door mieren wordt bezocht : aan de top bevinden zich kratervormige kliertjes die een zoet snoepje afscheiden !
13. Pronkwinde (*Ipomoea purpurea*) (Windefamilie)
Jonge bloemen houden hun kroon prachtig spiralig opgerold ! Open bloemen zal u alleen 's morgens (vandaar haar Engelse naam morning-glory) of later bij niet te felle zon aantreffen, vaak zien we slechts de ingerolde kroon.
14. *Evodia hupehensis* (Wijnruitfamilie)
Deze flink uitgegroeide boom staat nu in volle bloei, met miljoenen kleine bloempjes, waar (hoorbaar !) zwermen insecten op af komen. Onder de boom regent het romige kroontjes.
15. *Oxydendrum arboreum* (Heidekruidfamilie)
Hangende trossen met roomkleurige bloemen, vol vlinders. De eerste rode herfstkleuren vertonen zich nu reeds.
16. Hibiscus (*Hibiscus moscheutos*) (Kaasjeskruidfamilie)
De plant staat klaar om te bloeien, en nu is de aanwezigheid van een bijkelk goed waarneembaar : talrijke uitstaande smalle blaadjes rond de bloemknop. De open bloem heeft een spectaculair grote kroon van bijna 20 cm diameter.

Systematiek Monocotylen

17. Kaapse Hyacint (*Galtonia candicans*) (Hyacintfamilie)
Deze plant is een soort reuzehyacint uit de Drakensbergen in Zuid-Afrika, waarvan de bloemen eerder doen denken aan een Sneeuwkllokje. De meeldraden dragen vreemd smaragdgroene helmknoppen.
18. Ananas-hyacint (*Eucomis spp.*) (Hyacintfamilie)
Ongewone planten uit Zuid-Afrika, met vrij brede bladeren met opvallend gekroesde rand. Boven de bloemtros bemerken we een rozet van -eveneens- gekroesde bladeren. Ook uitgebloeid (zoals nu) behouden deze planten hun fraai uitzicht.

=====

September

Systematiek Diocotylen

1. Kiwiplant (*Actinidia chinensis*) (Straalstempelfamilie)
De bekende vruchten ziet u nu aan de liaan zelf hangen...
2. Duivelswandelstok (*Aralia elata*) (Klimopfamilie)
Roomkleurige bloemen, met sterke, zoete geur
3. *Cassia marilandica* (Christusdoornfamilie)
De zaden uit de peulen worden soms als koffiervervanger gebruikt.
4. Kogelbloem (*Cephalanthus occidentalis*) (Walstrofamilie)
De bolvormige structuren bestaan uit een groot aantal (nu uitgebloeide) bloemen, tot een hoofdje samengetrokken.
5. *Ceratostigma plumbaginoides* (Strandkruidfamilie)
Een aardige bodembedekker met een langdurige bloei, maar niet helemaal winterhard.
6. Klokwinde (*Cobaea scandens*) (Phloxfamilie)
De bloem verandert uitgesproken van kleur en van geur. Gaat u even kijken (en ruiken) !

7. Augurkenboom (*Dcaisnea fargesii*) (Lardizabalaceae)
Vruchten met een ongewone vreemd blauwige kleur,
worden gegeten (in China) !
8. Hibiscus (*Hibiscus moscheutos*) (Kasjeskruidfamilie)
Rose bloemkroon van bijna 20 cm diameter.
9. *Ibicella lutea* (Gemzehoornfamilie)
Een plant met opvallend kleverige bladeren en bladstelen,
die soms als een vleesetende plant wordt beschouwd.
10. Mispel (*Mespilus germanica*) (Rozenfamilie)
De (on)bekende vrucht met de (on)geliefde smaak, die pas
'genietbaar' wordt na enige vorst en wat rotting...
11. Straalscherm (*Orlaya grandiflora*) (Schermbloemigen)
Een schermbloemige, waarvan de buitenste bloempjes van
de buitenste schermpjes buitengewoon sterk verlengd zijn.
Hierdoor wordt een bloem gesimuleerd : het hele
bloemgestel vormt een schijnbloem. .
12. *Oxydendrum arboreum* (Heidekruidfamilie)
Prachtig rood verkleurend blad : opvallende herfsttinten.
13. Blauwe Passiebloem (*Passiflora caerulea*) (Passiebloemfam.)
Bijzonder opvallend gebouwde bloemen, met een sterk
ontwikkelde bijkroon (zwart-wit-blauw), en de meeldraden
en stamper op een steeltje. Deze soort kan onze winters
overleven. Bloeit alleen op zonnige dagen, en alleen als ze
zin heeft !
14. Gemzehoorn (*Proboscidea louisianica*) (Gemzehoornfam.)
De naam van de plant kan u wat vreemd lijken, maar wacht
even tot de vruchten verschijnen !
15. Melige Salie (*Salvia farinacea*) (Lipbloemigen)
De diepblauwe bloemen kontrasteren fel met de bladeren,
en vooral met de witbepoederde onderzijde ervan.
16. Gele Kanariekers (*Tropaeolum peregrinum*) (Klimkersfam.)
Een kleine en meer elegante soort, verwant met de meer
bekende Oostindische Kers of Kapucijntjes.

17. Pruikeboom (*Cotinus coggygia*) (Pruikeboomfamilie)
Het bloemgestel blijft lang aanwezig door de wat uitgroeïende bloemsteeltjes, die tenslotte duidelijk geveerd worden, en de naam van de plant helpen verklaren.
18. Kansenboom (*Clerodendrum trichotomum*) (IJzerhardfam.)
De bloemen vertonen een bijzondere kleuring : kelk rood en kroon wit, en ook de latere vruchtjes zijn echt ongewoon gekleurd in een zeer onnatuurlijk aandoend metalig blauw...

Systematiek Monocotylen

19. Herfsttijloos (*Colchicum autumnale*) (Colchicaceae)
Tere paarse 'tijloze' bloemen. Lijkt op Crocus, maar heeft 6 meeldraden (3 bij Crocus).
20. Ananashyacint (*Eucomis spp.*) (Hyacintfamilie)
Ongewone planten uit Zuid-Afrika, met brede bladeren en opvallend gekroesde rand. Boven de bloemtros bemerken we een rozet van gekroesde bladeren. Ook uitgebloeid (zoals nu) behouden deze planten hun fraai uitzicht.
21. Tuberoos (*Polianthes tuberosa*) (Agavefamilie)
Stevige witte bloemen met een bijzonder aangename geur, die reeds precolumbiaans werden toegepast in Mexico als geurstof voor chocolade. Ook nu nog worden de etherische oliën van deze soort gebruikt in de parfumindustrie.
22. *Tricyrtis formosana* (Uvulariaceae)
Licht paarse, gevlekte bloemdekbladeren, drie gespoord.

Rotstuin

23. Zilverdistel (*Carlina acaulis*) (Komposieten)
Op de rotstuin vindt u deze merkwaardige distel, met haar grote, vrijwel zittende hoofdjes. De lintbloemen vertonen een zekere hygroskopische werking : ze openen en sluiten zich bij vochtig of droog weer.

Medicinale planten

24. Rode Zonnehoed (*Echinacea purpurea*) (Komposieten)
Een sierlijke komposiet uit het zonnige Mexico, met roserode lintbloemen en oranje buisbloemen : kleuren die goed passen bij de herfstgevoelens...

In deze rubriek bundelen we reacties die we van onze leden hebben opgevangen i.v.m. de werking van de vereniging, de inhoud van het tijdschrift, opmerkingen over de Plantentuin, ... Om het nog eens duidelijk te stellen : hoe meer reacties, hoe meer vreugd !!!

Kabouters

Voor de jaarlijkse Paddestoelententoonstelling willen we graag de afdeling folklore (meer precies fungilore) enigszins uitbreiden, en daarbij denken we aan het opstellen van een groep kabouters, trollen, heksen, en dergelijke meer.

Heeft u thuis, of bij familie of vrienden plaasteren (of échte ?) kabouters, paddestoelen, heksen, bezems, of andere attributen die met deze herfstverschijnselen verband houden, dan zijn we graag bereid om deze voorwerpen een onderdak te bieden en ze elk jaar een keer aan het publiek te tonen...

Adresproblemen

Hier komen tenslotte nog het adres van drie leden, waarvan recente zendingen zijn teruggekeerd. Om een of andere mysterieuze reden is het ons bekende adres niet (meer) korrekt. Als iemand van de leden die dit berichtje leest ons kan helpen in het oplossen van deze problemen, dan zijn we deze persoon heel erg dankbaar voor de verstrekte gegevens.

De H. G. Pluquet
Flonkedreef 13, 9031 Drongen

Mevr. M. de Vreese
Onafhankelijkheidslaan 16, 9000 Gent

Mevr. Ch. Botterman
Groot Begijnhof 59-15, 9040 Sint-Amandsberg

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

**driemaandelijks
twaalfde
nr. 2
ISSN**

**tijdschrift
jaargang
juni 1993
0777 - 8821**

Redactie :
Paul Goetghebeur
Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent (telefoon : 091 - 64 5059)

Aan dit nummer hebben meegewerkt : Gilberte Comhaire-Neyt, Hilde De Pauw, Marc Libert, Karel Otten, Marcel Plus, Jef Vandenbulcke, Prof. P. Van der Veken.

Onze beste dank gaat ook uit naar Pascale De Smet en Christelle VanKerchove voor het snelle tikwerk, en naar Ferdinand Cobbaut, Gilberte Comhaire-Neyt, André & Denise Wille-Dhaese, en Adelin Van Heuverswijn voor de plooi-, kleef-, en sorteeractiviteiten, die het verschijnen van dit nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 1993.

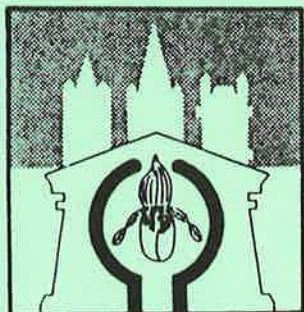
Overname van artikels is alleen mogelijk mits en ná schriftelijke toestemming van de redakteur.

<i>Lidgeld 1993</i>

U kan uw bijdrage overschrijven op rekening 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met de vermelding : lid 1993 (en graag naam van het lid !).

**Gewoon lid : 300 BF
Beschermlid : 500 BF
Steunlid : 1000 BF**

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks tijdschrift
twaalfde jaargang
nr. 2 juni 1993
ISSN 0777 - 8821

verantwoordelijke uitgever :
P. Goetghebeur
Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 091 - 64 5059

afgiftekantoor
LEDEBERG 1